

Tachtig jaar vogels waarnemen in de Wieringermeer

Peter C. Meijer

Aanleiding tot dit artikel is het jubileum van de Natuurvereniging Wierhaven. Het werkgebied van deze vereniging omvat Wieringen, de Wieringermeer en Medemblik. Op 9 maart 1973 werd de Vogelwacht Wieringermeer opgericht. Daarvoor werden er in de Wieringermeer ook al gegevens over de vogelstand verzameld. Dat maakt het mogelijk al vanaf 1931 de ontwikkeling van de vogelstand in ons werkgebied te volgen

Van de Natuur- en Milieufederatie Wierhaven, opgericht in 1983, werd de naam in 2005 omgevormd tot Natuurvereniging Wierhaven. Het milieu-onderdeel is toen uit de naam geschrapt. Ook de relatie met de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (KNNV) en met het Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid (IVN) verdween. In afgeslankte vorm ging de vereniging verder. Het waren vooral de vogelaars die de ruggegraat van de organisatie vormden. Inmiddels worden de vogels al meer dan tachtig jaar bestudeerd en beschermd en is er veel bereikt om trots op te zijn.

De periode 1930-'49

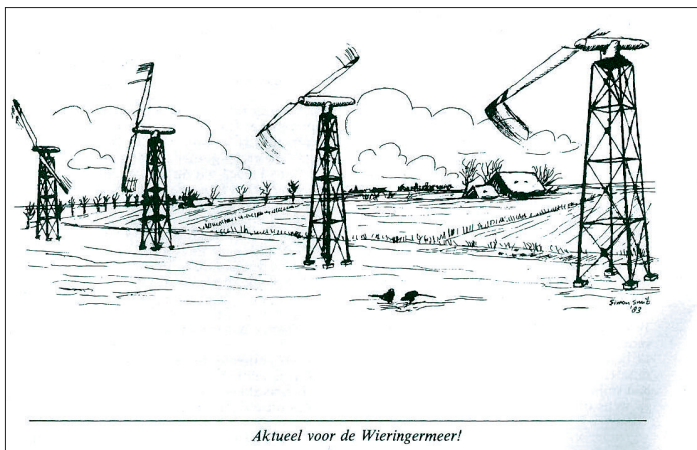
De eerste die de Wieringermeer bezocht om te zien welke vogelsoorten het nieuwe land bevolkten, was W.H. van Dobben. In een artikel in het Orgaan van de Club van Nederlandse Vogelkundigen schreef hij over zijn tocht van 2 juli 1931 dat het resultaat zeer verrassend was. Hij bezocht het noordoostelijke deel via de 'Afsluitdijk'. Dit betreft het stuk dijk van Den Oever naar Medemblik en dus niet de huidige Afsluitdijk van Den Oever naar Zurich waarmee in 1932 de Zuiderzee werd afgesloten. Er waren meeuwennesten gevonden. Dit zal gaan om kokmeeuwennesten. Andere meeuwesoorten broedden toen nog niet in Nederland. Leuk is de vermelding dat hij een nest van Strandplevieren vond, evenals een kolonie Dwergsterns. Huismussen op een pannendak bij het haventje van de Oude Zeug behoorden ook tot de eerste waarnemingen van die dag.

Aan het slot van het artikel staat een mededeling van C.B.G. ten Kate van de Club van Zuiderzeewaarnemers die meldt dat de nieuwe polder ook bezocht werd door de heren P.G. Op de Coul en J.P. Stribos en wel op 17 juli 1931. Zij kwamen via de zuidoosthoek vanaf Medemblik. Strandplevieren, Kluten en Visdieven werden waargenomen op die dag. De Club van Zuiderzeewaarnemers was door Ten Kate in 1927 speciaal opgericht om de veranderende vogelpopulatie van dit gebied in kaart te brengen na de afsluiting van de Zuiderzee. De publicaties verschenen sindsdien

Het jubileumnummer van de vogelwerkgroep (1983). De tekening van de Steenarend is gemaakt door Simon Smit.

in het Orgaan van de Club van Nederlandse Vogelkundigen en vanaf 1937 in Limosa. Paul Op de Coul – die ook huisarts was – kwam opnieuw in 1932 naar de Wieringermeerpolder. Hij constateerde toen de aanwezigheid van één nest van een Dwergstern.

Windmolens in de Wieringermeer (1983)?
Tekening: Simon Smit.

Aktueel voor de Wieringermeer!

De Strandplevier was ook nog aanwezig als broedvogel. Hij bezocht ook Wieringen, zij het dat dit toen geen eiland meer was. Hij noemde bijvoorbeeld de Zwarte Stern, maar hij geeft geen aantallen of status.

De volgende vogelaars die de polder inventariseerden, waren de heren dr. J.R.H. Schaank en J.L.H. Hazeloop. Hazeloop was onderwijzer in Slootdorp en lid van de Club van Zuiderzeewaarnemers. Schaank was hoofd van de psychiatrische afdeling van het ziekenhuis in Medemblik en lid van de Club van Nederlandse Vogelkundigen. Hij had ook kennis genomen van het proefschrift dat dr. W. Feekes had geschreven over de ontwikkeling van de natuurlijke vegetatie in de Wieringermeerpolder. In dit proefschrift staat ook een lijst met broedvogels die Feekes had waargenomen.

Na de oorlog kwam A.L.J. van IJzendoorn als onderwijzer naar Wieringen. Hij inventariseerde de Wieringermeer in 1948 en 1949. Van IJzendoorn noteerde ook de voornaamste landbouwgewassen. Aardappelen, winter-tarwe, vlas en suikerbieten springen eruit. Misschien komt het door het verbouwen van vlas dat de Kwartel in 1947 veel gehoord werd. Van IJzendoorn schreef in 1957 een Wetenschappelijke Mededeling met als titel 'De broedvogels van Wieringen'.

Het tijdvak 1960-'73

In deze periode was het Dick Woets die veel onderzoek deed. Dick had contact met Van IJzendoorn. Woets publiceerde de resultaten in 'De Pieper'. Hij vermeldt een aantal dubieuze waarnemingen die anderen aan hem doorgaven. Zo bijvoorbeeld de Krakeend die door een jachtopziener werd gemeld.

Vogelwacht Wieringermeer (1973-'78)

Jaap C. Booij uit Den Helder was de motor achter de Vogelwacht Kop van Noord-Holland. Hij stimuleerde de oprichting van de Vogelwacht Wieringermeer, die op 9 maart 1973 een feit werd. In Otto de Vries jr. vond hij een enthousiaste natuurwaarnemer en De Vries werd de eerste voorzitter. In het blad De Pieper zijn van de jaren voor 1973 regelmatig waarnemingen van De Vries te vinden. Het doel van de vogelwacht was samen nestkasten maken en ophangen en natuurlijk controleren. Om thuis te geraken in de verschillende vogelsoorten waren er excursies in de eigen omgeving, naar Texel en zelfs Winterswijk. Vanaf 1976 is in een programmablade te lezen welke activiteiten er uitgevoerd worden. Het gaat hier om zaken die elke vogelwerkgroep doet. Vanaf mei 1977 werd het programmablade een

Loflied op Arthur Roest en echtgenote Pauline ter gelegenheid van hun 25-jarige bruiloft in 1988. Rechts secretaris: Joop Stubenitsky. Met microfoon: Peter C. Meijer. De vlag is door Bina Drenth ontworpen.
Foto: Berry Meijer

Nieuwsbrief. De auteur van het hier voorliggende artikel raakte betrokken bij de organisatie. Er werden cursussen Vogels Kijken gegeven en daaruit kwamen nieuwe leden die activiteiten wilden uitvoeren.

De goede samenwerking tussen Otto de Vries en Peter C. Meijer en het feit dat beiden niet alleen belangstelling hadden voor vogels, zette een ontwikkeling op gang die in maart 1978 de KNNV Vogelwerkgroep Wieringen en Wieringermeer deed ontstaan.

KNNV Vogelwerkgroep Wieringermeer 1978-'83

De discussie in de jaren zeventig was of je in plaats van 'vogelwacht' niet beter 'vogelwerkgroep' kon gebruiken. Die laatste term heeft een actiever karakter. In de lokale krant

werd 'Tringa' opgestart door Jac. Manneveld (†).

Het optreden naar buiten werd onder andere bevorderd door het optuigen van een carnavalswagen en door het maken van stickers. In 1982 werden er een KNNV-afdeling en een IVN-afdeling opgericht. De visie van het bestuur was dat je terug kon vallen op deskundigen bij de KNNV en dat het IVN de vaardigheden die nodig waren om aan educatie te doen, kon bijbrengen.

Natuur- en milieufederatie Wierhaven 1983-2004

Zo ontstond het idee om met de Natuur- en Milieuwerkgroep, het IVN en de KNNV een federatie aan te gaan. Er waren al allerlei werkgroepen op gebied van vogels, planten,

Trektellers op de Afsluitdijk in 2002. Links Otto de Vries, daarnaast Bob Woets en rechts Leon Kelder.
Foto: Peter C. Meijer.

Wieringermeerbode stond in 1980 een artikel, waarin aangegeven werd dat de vogelwerkgroep meer dan alleen vogels wilde bestuderen. Het stukje heette: 'Van Vogelwacht naar Natuur- en Milieuwerkgroep'.

Eind 1979 werd er vanuit de vogelwerkgroep met behulp van jeugdleden een afdeling opgericht van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (NJV). In april 1980 startte een plantenwerkgroep onder leiding van Jos Aris, biologiedocent aan de Scholengemeenschap Wieringerlant. Er werden allerlei cursussen gegeven, waaronder een natuurgidsencursus opgezet vanuit het Instituut voor Natuurbeschermingseducatie (IVN), een 'groencursus' en een 'natuur- en milieucursus'. Zo ontstond er kader en dat was terug te zien in de Kop van Noord-Holland. In Den Helder werd door een cursist van de groencursus de vogelwerkgroep nieuw leven ingeblazen en in Schagen

educatie, milieu, paddenstoelen, etc. Het blad 'De Meerkoet', het verenigingsorgaan waarmee men in 1977 een start was gemaakt, kreeg een professionelere uitstraling. Bij de Natuur- en milieufederatie was er veel aandacht voor milieuonderwerpen. De organisatie deed in 1982 mee aan de Brede Maatschappelijke Discussie over energie. Verder werd aandacht besteed en actie gevoerd tegen een kerncentrale, een golfbaan, baggerstort in het Amstelmeer, inzet voor een extensief beheerd weidevogelgebied aan de Noorder- en Zuiderdijkweg, ULV-vliegen, etc. Vanaf 1989 kon ook public relations worden bedreven via de lokale radio. Er was iedere week een uitzending bij Radio Wieringermeer. De kern van de federatie bestond uit de meest actieve leden die bezig waren met onderzoek naar de vogelstand. Voor Sovon werden tellingen uitgevoerd voor de diverse projecten,

zoals de Punt Transect Telling (PTT, vanaf 1978) het Broedvogelmonitorproject (BMP) en het Bijzondere Soorten Project (BSP). Ook voor de Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland werden gegevens verzameld die later gepubliceerd werden in de provinciale broedvogelatlassen van 1990 en 2010. (Scharringa et al. 2010, Ruitenbeek et al. 1990)

Tot de federatie hoorde ook een werkgroep Landschapsbeheer. Zij zette zich in voor de Wierdijk, knotwilgen knotten en het herstellen en nieuw opzetten van de tuinwallen.

Natuurvereniging Wierhaven van 2004 tot heden

In 2004 was er discussie over de voortgang van de federatie met de diverse werkgroepen. Het waren met name de mensen betrokken bij de vogelwerkgroep die ervoor hadden gezorgd, dat de aandacht voor natuur en milieu in het werkgebied was gebleven. Denk hierbij aan de windmolens, de dijkverzwaring, het havenplan in Den Oever, het Breehornschor, etc. De aanduiding milieu in de naam van de federatie wilde men laten vallen. Zo ontstond de afgeslankte naam Wierhaven. De naam Wierhaven is destijds bedacht door de auteur van dit artikel. Het werkgebied

Links de initiatiefnemer van 'Wierhaven' (Peter C. Meijer) en (rechts) de eerste voorzitter van de vogelwacht (Otto de Vries).

Foto: Bob Woets.

omvat Wieringen, de Wieringermeer en Medemblik. In elk gebied is een haven. Vroeger was wier een belangrijk basisvoedsel voor het waterwild en vooral voor de Rotganzen. De mens maakte Echter ook gebruik van wier als waterkering in de Wierdijk. Deze aspecten bij elkaar zorgden ervoor dat er een diepere betekenis schuilt in de naam Wierhaven: basisvoedsel en veiligheid en een veilige haven.

■ P.C. Meijer, Mossel 16, 1775 JB Middenmeer, (0227) 50 35 59, e-mail: meijerpc@quicknet.nl.

LITERATUUR:

- Coul, P.G. Op de (1932):** De Wieringermeerpolder in het broedseizoen van 1932. 5de publicatie van de Club van Zuiderzeewaarnemers. Orgaan Club van Nederlandse Vogelkundigen V: 13-18.
- Coul, P.G. Op de (1932):** De broedvogels van Wieringen. 6de publicatie van de Club van Zuiderzeewaarnemers. Orgaan Club van Nederlandse Vogelkundigen V (2): 54-59.
- Dobben W.H. van (1931):** Over de nieuwe bevolking der Wieringermeerpolder. 4de publicatie van de Club van Zuiderzeewaarnemers. Orgaan Club van Nederlandse Vogelkundigen IV: 115-118.
- Dobben W.H. van (1934):** Gegevens over de Wieringermeerpolder in het broedseizoen. Club van Zuiderzeewaarnemers. Orgaan Club van Nederlandse Vogelkundigen VII:101-103.
- Dobben W.H. van (1942):** De groei der vogelbevolking van de Wieringermeer, speciaal van het Bosch te Robbenoord. 19de publicatie van de Club van Zuiderzeewaarnemers Limosa 15 (1-2):1-11.
- Feekes Ir. W. (1936):** De ontwikkeling van de natuurlijke vegetatie in de Wieringermeerpolder. De eerste grote droogmakerij van de Zuiderzee. Het Nederlands Kruidkundig Archief, deel 46.
- Ijzendoorn, A.L.J. van (1950):** Broedvogels van de Wieringermeer in 1948 en 1949. 31ste publicatie van de Club van Zuiderzeewaarnemers. Limosa 23(3-4):338-357.
- Ijzendoorn, A.L.J. van (1957):** De broedvogels van Wieringen. Wetenschappelijke Mededeling 25, 1957. Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging. Zonder plaats.
- Schaank, J.R.H. (1937):** De broedvogels van den Wieringermeerpolder in 1936. (12de publicatie van de Club van Zuiderzeewaarnemers). Limosa 10(1-2):22-32.
- Schaank, J.R.H. (1938):** De broedvogels van den Wieringermeerpolder in 1937. (13de publicatie van de Club van Zuiderzeewaarnemers). Limosa 11(1-2):7-9.
- Ruitenbeek, W., C.J.G. Scharringa & P.J. Zomerdijk (1990):** Broedvogels van Noord-Holland. Stichting Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland/Provinciaal Bestuur van Noord-Holland. Zonder plaats.
- Scharringa, C.J.G., W. Ruitenbeek & P.J. Zomerdijk (red.) (2010):** Atlas van de Noord-Hollandse broedvogels. Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland/Landschap Noord-Holland.
- Woets, D.** Broedvogels van de Wieringermeer 7de jrg. 6, 7/8, 10 en 11, 8ste jrg. (1):2-9. Uitgave van de Vogelwerkgroep Noord-Hollands Noorderkwartier.